

KHRU kevätretki Hiidenmaalle 20.- 22.5.2011

Talvella valittiin retkikohteeksi Hiidenmaa. Jo saaren nimi kuulostaa lupaavalta ja sen merkityksen kertoi professoritason oppaamme Urmas Selirand. Hiisi ja pyhä ovat alun perin tarkoittaneet samaa. Nimen historiasta lisää wikipediasta <http://fi.wikipedia.org/wiki/Hiisi>
Siitä selviää myös helsinki sanasta mielenkiintoista.

Tapaamispaikka oli aikaisemmista poiketen Länsisatamassa ja aika oli perjantaina klo 13. Valittavasti tappiota oli heti lähtiessä. Kööpenhaminan kentältä tuli soitto ja tieto jäämisestä sinne jumiin. Sota ei yhtä miestä eikä edes naista vaikka olisi Golda Meir. Hänestä lisää myöhemmin. Tallinnassa tapasimme jo useammasta tapaamisesta tutun Madis Millingin. Lyhyen odotuksen jälkeen saapui Kaitseliiton eli paikallisen Suojeluskunnan 16 paikkainen Peugeot pienoisbussi. Sitä ohjasi Rein Luha ja hänen kyydistään saimme nauttia niin kuoppaisella metsäautotiellä kuin sotalentokentän 2 km kiitoradan kiihdytysajoissa. Menomatkalla Tallinnasta Haapsaluun Hiidenmaan lautalle emme kiihdytelleet ja myöhästyimme suunnitellusta klo 18:30 lautasta. Reilun tunnin odottelu satamassa kului nopeasti ja voimme tutustua lähinnä EU-rahoilla rakennettuihin rakennuksiin. Ne olivat tip top kunnossa joskaan kaikista siellä olleista laivoista ei voinut sanoa samaa. Vormssin saarelle lähtevä lautta oli ollut Norjassa. Vanha nimi ja Norge olivat maalattu yli joskin vielä selvästi luettavissa. Lauttamatkamme Hiidenmaalle kesti 2 tuntia kuten myös oli kestänyt Helsingin ja Tallinnan väli. Matka saarelle oli n. 25 km. Voidaankin sanoa, että menimme hiljaa ja matalalla joka varsinkin lentäessä on vaarallista. Myös laivoilla jos ollaan matalikolla. Matkallamme oli matalikkoja. Madis useaan otteeseen kertoi, että parhaimmillaan tai pahimmillaan laivan pohjan ja merenpohjan välissä voi olla vettä vain 20 cm veden ollessa alhaalla. Väylää ruopataan joka kesä saven täyttäessä sen.

Saarelle saavuttuamme suuntasimme kohti luodetta. Majapaikkaan mentäessä ohitimme saaren ainoan kaupungin Gärdlan. Alla linkit wikipediaan ja yhteen saaren karttaan.

<http://www.egk.ee/vanaveeb/trukised/hiiumaa.gif>

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Hiidenmaa>

Saavuimme Gärdlasta luoteeseen n. 20 km olevalle leirintäalueelle ja majoituimme nelipaikkaisiin ilmalämmityksellä varustettuihin mökkeihin. Ilmalämmitys tarkoittaa lämminilmatuulettimia. Totesimme ne toimiviksi. Majoituttuamme alkoi illallinen joka koostui kolmesta savustetusta tuulehaugesta (hauesta) ja grillimakkarasta. Grillattua makkaraa jäi hieman yli. Tuulehauge eli nokkahauge eli nokkahauki eli nokkakala oli savustettuna todella hyvää. Kuva ja lisätietoa linkistä <http://fi.wikipedia.org/wiki/Nokkakala>

Maittavan illallisen jälkeen siirryimme valmiiksi lämmitettyyn saunaan. Lämpöä oli sopivasti reilut 100 astetta. Ei tarvinnut pelätä kiukaan kylmenemistä kesken saunomisen. Saunan jälkeen osa retkeläisistä väsähti ja siirtyi lakanoitten väliin. Toiset jatkoivat maailmanparantamista normaalin tapaan.

Lauantain seikkailuista

Aamiaisen jälkeen lähdimme kohti saaren eteläkärkeä. Hieman puolen välin jälkeen löysimme oppaamme yhdellä tarkistussoitolla. Se tehtiin 100 m ennen oppaamme kotia. Meidän ja myös virolaisten iloksi ja yllätykseksi oppaamme Urmas Selirand puhui lähes täydellistä suomea. Viron lisäksi häneltä sujui niin venäjä kuin myös ymmärtääksemme ruotsin kieli. Kysyimme kuinka hän oli oppinut niin hyvin suomen kielen. Urmas vastasi tilanneena jo 1960 luvulla Anna-lehden. No

hänellä olikin 7 lasta ja ainakin toinen vaimo menossa. Urmas oli syntynyt 1948. Anna-lehden arvostus nousi huomattavasti. Tosin Urmas oli lukenut muitakin suomalaisia lehtiä. Ajoimme Emmasten eteläkärjessä olevan sataman lähelle. Satamasta on lauttayhteys Saarenmaalle. Lautta tuli sopivasti rantaan saapuessamme ja sieltä ajoi ulos Vihdin Liikenteen bussi. Varsinainen kohde oli rannalla olevat kaksi museolaivaa. Suuremmalla oli kuljetettu ihmisiä Ruotsiin venäläisten miehitettyä Viron. Laiva oli pelastettu Kööpenhaminan satamasta, jonne se oli uppoamassa. Lisäksi laiva oli ollut vähällä upota myrskyssä muutama sata metriä ennen nykyistä paikkaa. Laivalla oli kunniakas historia. Paikalla olleet kolme uutta rakennusta herättivät ihmetystä. Ne oli saatu rakennetuksi EU-rahoilla mutta nyt oli pienenä ongelmana niiden ylläpito. EU ei näet avusta ylläpidossa. Rakennukset olivat tyhjiä. Rehellisesti sanottuna tuntui hölmöläisten touhulta.

Karistimme paikan pölyt jaloista ja siirryimme kohti saaren länsiosaa. Tutustuimme Hiidenmaan vuoristoon joka huiput ulottuvat 60 metrin korkeuteen. Edelleen kohti Kõpun majakkaa. Se kohoaa 36 metrin korkeuteen ja alettu rakentaa 1504. Huipulta oli kaunis näköala. Linkistä lisää tietoa majakasta. <http://www.hiiumaa.ee/tuletorn/finnish.php?id=11>

Siirryimme saaren läntisimpään niemeen. Kuulimme, että madot tulevat yöllä syömään reikiä pieniin rantakiviin. Matoja emme nähneet mutta sieltä toisesta löytyi kiviä joissa oli halkaisijaltaan 2 – 5 mm reikä. Lyhyen fundeerauksen tulema oli, että pienet hiekanjyvät ovat tehneet nämä reiät samalla periaatteella kuin hiidenkurnuihin. Tuli jo mieleen olisiko näissä pienissä hiidenkurnurei'issä ja Hiidenmaan nimessä yhteyttä. Asia jäi selvittämättä. Rannasta vielä mainittava, että hiekassa kasvoi lehtikaalia. Kaalimaistiaiset ja hyvälle maistui.

Hiidenmaan länsikärjessä voi nähdä auringonlaskun kolme kertaa samana iltana. Ensimmäinen meren tasalta rannalla. Seuraavaksi kipaistaan 50 metriä itään rannikkotykistön tuliaseman päälle. Kolmatta kertaa varten ajetaan 400 metriä tykistön tulenjohtotornille ja tornin huipulta näkyy hieno auringonlasku Itämereen. Meillä ei ollut kiire tornille ja matkalla ehdimme maistaa olutta rannikkoilman alkaessa jo kuivata suuta. Teimme pienen kierroksen tulenjohtopaikan bunkkerissa. Bunkkerin katolla oli myös tulenjohtoon sopivia tähystysaukkoja. Tositilanteessa tulenjohtotorniin olisi luultavasti osunut ja johtamista olisi jatkettu maanpinnan tasolla olevasta bunkkerista. Tykistötulessa ympärillä oleva metsä olisi kaatunut ja aukeaa olisi tullut jolloin myös bunkkerista olisi ollut hyvä mahdollisuus johtaa tulta. Nousimme torniin joskaan tikkaita ei ollut aivan ylös asti. Puuttui n. 2,5 metriä portaita mutta onneksi ryhmästä löytyi kaksi oravaa jotka valloittivat tornin huipun. Tutustuimme vielä tykkipatterin entisiin tuliasemiin. Ne olivat n. 70 - 100 m päässä rannasta hiekkatöyräällä kasvavien mäntyjen seassa. Rymistelimme taisteluaajoneuvolla metsikön läpi kohti kaakkoa. Sotaisten aiheitten lomassa oli rattoisaa keskustella milloin tuleva kolmas maailmansota oli tähän mennessä ollut lähimpänä. Viroon ja Baltian maihin sijoitetut ydinaseet olivat olleet korkeimmassa valmiudessa Kuuban kriisissä syksyllä 1962, Tsekkoslovakian kriisissä 1968 ja Lähi-idän Jom Kippur sodassa syksyllä 1973. Lännen ydinaseet olivat vuorostaan korkeassa valmiudessa Kuuban kriisissä ja Jom Kippur Sodassa. Tähän väliin voimme ottaa Israelin pääministerin Golda Meirin. Hän nimittäin ei uskonut syksyllä 1973 Egyptin ja Syyrian hyökkäävän ja Israel ei aloittanut liikekannallepanoa ajoissa. Siitäkin huolimatta sodan lopputulos oli, että Israel pärjäsi ehkä liiankin hyvin. Muutama päivä ennen sodan loppua Israel oli tuhoamassa saarrettua Egyptin toista armeijaa ja koillisessa etenemässä kohti Damaskosta. Tällöin venäläiset kiristivät tilannetta ja heidän maahanlaskujoukot olivat jo lentokoneissa matkalla Syyrian avuksi. USA ja NL laittoivat ydinaseensa korkeaan valmiuteen. Kuten tiedetään, niin siitäkään ei tullut kolmatta maailmansotaa koska USA pakotti Israelin lopettamaan hyökkäykset. Urmas sanoi Virossa olleen ydinaseita 40 kpl. Tosin kyse voi olla Viroon sijoitetuista ohjuksista ja kussakin ohjuksessa voi olla useita ydinkärkiä. Venäläiset olivat työntäneet Baltiaan ydinaseita niin paljon, että niillä olisi

pystytty tuhomaan koko telluksemme. Isossa kahakassa Baltia olisi saanut lännestä sellaisen iskun, että se olisi siirtynyt kivikauteen, ellei peräti hiidenkivikauteen.

Sotaisista tunnelmista siirryimme ansaitulle kenttälounaalle. Käytännön toteutus tehtiin tulojohtotornilta kilometri kaakkoon kauniissa merimaisemassa. Sieltä bongasimme vierasvenesataman josta löytynee sen valmistuttua toistasataa venepaikkaa. Projektia toteutetaan EU-rahoituksella. Aamiaisella tekemämme voileivät tekivät hyvin kaupansa. Länsikärjestä arviolta 20 km siirtymätaipaleen jälkeen vuorossa oli tutustuminen saaren sisäosissa olevaan merimuseoon. Näyttelyn teema oli mitä kaikkea mereltä voi rantautua. Valikoima oli kirjava pullopostista kumikenkään. Museo oli saanut EU-rahoitusta. Museoyrittäjä tekee business majoitustoiminnalla. Tarkastimme 20:lle hengelle myös ilman sopua ja rexonaa soveltuvat sisämajoitustilat. Ulos mahtuu kenttämajoitukseen vaikka kymmenkertainen määrä. Tosin tällöin voisi tulla ongelmia sisältä tarjottavassa ruokailussa. Luultavasti löytyisi kenttäteitin ja siirryttäisiin kenttäruekailuun.

Taas eteenpäin ja saavuimme muutaman kilometrin siirtymätaipaleen jälkeen kenttäruekailupaikalle. Tulipaikka oli ok kuten myös ulkokuusi. Alueella oli majarakennus jonka tarkoituksena lienee toimia mm. sateensuojana. Vettä löytyy tekolammen muodossa. Tosin lampi oli jo alkanut muutaman vuoden ikäisenä limoittua. Muuttuneella vuosikymmenellä suolammeksi. Paikka oli saanut EU-rahoitusta. Kenttäruekailu täällä jäi tekemättä elintarvikkeitten, pakin ja lusikkahaarukkamysteeriön puutteessa. Päätimme mennä kylän parhaimpaan ravintolaan niin ruokailun kuin maiseman osalta. Marssimme Kärdlan hienoimpaan ravintolaan pitkävartiset nokialaiset jaloissa. Ulkoasumme ei haitannut sillä kuten tunnettua business is business. Ruokailun yhteydessä luovutimme Urmakselle kenttäruekailuun ja paikallishankintoihin tarvittavaa varustusta eli suomalaisen sissipuukon varustettuna yhdistyksen logolla.

Matkan varrella oli sopivasti ns. Ristin metsä. Pysähdyimme ja Urmas kertoi tarinan paikasta jonka kautta vietiin noin 1000 Hiidenmaan ruotsalaista Venäjälle 1781. Ao. linkissä hieman tarinaa.
<http://www.hiiumaa.ee/tuletorn/finnish.php?id=7>

Jossakin vaiheessa kävimme tekemässä nestevarastojen täydennystä paikallisesta marketista. valikoimat olivat runsaat ja täydennys tuntuva. Illan lähestyessä siirryimme Urmaksen opastuksella hänen yhden lempilapsensa, sotamuseon luo. Urmas on museon johtaja.
<http://www.militaariumuseum.ee/>

Museon portilla oli pätevän tuntuinen vartiointi. Ilman erikoistoimenpiteitä museoon ei pääse. Siksipä siirsimme oven vahtina olevan luudan sivuun. Heti portilta bongasimme BTR-70 miehistönkuljetusvaunun johon tutustuimme kierroksen loppupuolella. Museon lukuisasta esineistöstä jäi parhaiten mieleen suurehko dieselgeneraattori ja sen vieressä olevat polttoainetynnyrit. Suuri osa niistä oli saanut kylkeensä saksankielistä tekstiä mutta olipa joukossa suomeltakin tuntuva tekstiä kuten ”MASUT” ja ”LENTOJOUKOT”. Masut jäi mysteeriksi mutta lentojoukot kuulostaa aivan selvältä suomenkieleltä. Missä lienee tuokin tynnyri kultaisella -40 luvulla ollut käytössä. Lopuksi se oli ajautunut Hiidenmaan rantaan ja otettu parempaan talteen. Dieselgeneraattoria emme käynnistäneet.

Kiitimme Urmasta joka suhteessa hyvästä opastuksesta ja sotamuseokierroksesta. Illan hämärtyessä veimme hänet kotiin 25 kilometrin päähän. Hänen kotinsa ulkorakennuksista tutustuimme pintapuolisesti saunaan, eli emme kylpeneet. Pihapiiriä koristivat variksenpelättimet. Ne oli tehty tyhjästä kaljapurkeista. Talon isäntä kuului paikalliseen olutyhdistykseen. Sen eräs vuotuinen tapahtuma oli Kärdlan keskustassa olevan venäläisen sotilasmuistomerkin pesu oluella.

Oli jo hämärää saapuessamme retken tukeutumisleiriin. Vaihdoin edellisiltaista marssijärjestystä sillä kylvimme ensin ja sen jälkeen syötiin vasta. Söimme edellisenä iltana jo kertaalleen grillattuja makkaroitu. Kertaus on opintojen Äiti ja makkarat grillattiin uudestaan. Vajaa puolet retkeläisistä oli nauttinut ulkoilmaa liian suurilla annoksilla. He siirtyivät pian klo 0100 jälkeen majoitustiloihin. Hyvän taistelukestävyuden omaavat jatkoivat iltatoimia myöhäisemmille pikkutunneille.

Sunnuntaina lauttamatkailua

Sunnuntain aamiaisen jälkeen osa kävi maastontiedustelussa meren rannalla puolen kilometrin päässä. Rannassa on 100 metrin heinikkovyöhyke ennen 20 metrin hiekkakaistaletta. Kivikkoja ja kareja ei näkynyt. Tiedustelu hoiti homman ja nyt on tiedossa Hiidenmaalla hyvä mairinnousupaikka seuraavaa kahakkaa varten uusille Suomipojille. Annoimme Madikselle ja Reinille sissipuukot ja muuta muistelomateriaalia. Kalusto ajoneuvoihin ja suuntasimme itään venäläisten kohtuullisen ehjäksi jättämälle rannikkotyökistön tulenjohtopaikalle. Muutaman kilometrin metsäautotien köröttelyn päätyttyä saavuimme kohteelle. Motivaation ylläpidosta oli täälläkin korvessa metsän keskellä huolehdittu. Paikalla oli tyypillinen muutaman metrin levyinen ja n. 1,5 metriä korkea muistomerkki. Patterin komentopaikka oli hyvin naamioitu. Isäntämme eivät löytäneet sitä 10 minuutin maastontiedustelussa. Nousimme ajoneuvoon ja lähdimme toista kautta pois. Reilun sadan metrin ajomatkan jälkeen huomasimme onnen olevan matkassa kuten hyvillä sotureilla tuppaa olemaan. Komentopaikka oli ajoneuvomme edessä. Sukelsimme 20 metriä maan alla oleviin teräsbetonikäytäviin ja tutustuimme sieltä löytyviin huoneisiin. Tuolta saisi halvalla vaikka 10 huonetta ja keittiön. Tosin kosteus voisi aiheuttaa pientä päänvaivaa. Bunkkerin katolla oli tähytysmahdollisuus kuten sukellusveneen periskoopilla. Varaulosmeno- tai sisääntuloaukko oli 40 metrin päässä. Tämä toimisi vaikka 5000 kg pommi olisi pudonnut komentopaikan katolle. Tosin nykyisillä täsmäaseilla tämäkin paikka saataisiin tuhottua kun samaan paikkaan muutaman metrin hajonnalla ammuttaisiin vaikkapa kolme tunkeutumiskykyistä ohjusta. No täsmäaseita ei ollut vielä 1985 kun kylmä sota käytännössä loppui Gorbatsovin Glasnotsiin.

Sotaiset paikat oli koluttu ja siirryimme itää kohti ja lauttarantaan. Savustettua kampelaa maisteltiin lauttaa odottaessa. Lauttamatka sujui hyvin auringonpaisteesta ja hyvistä jutuista nauttien. Ennen Haapsalua suuntasimme kiihdytysajoihin vanhalle sotalentokentälle. Hiukan jo heinää alkoi puskea joittenkin betonilaattojen väleistä. Pääosin kenttä oli kuitenkin vielä käyttökuntoinen. Laivueelle eli 20-30 koneelle oli rakennettu hajasijoitetusti yksittäisiä lentokonesuojia. Terve maalaisjärki sanoo että sodassa ei kannata laittaa koneita yhteen halliin vaan ne täytyy hajasijoittaa. Suuressa naapurimaassa hajasijoitus oli tarkoittanut laivuetta yhdellä kentällä kun taas Suomessa se tarkoittaa noin neljää konetta eli parvea yhdellä kentällä sodan aikana. No jonnekinhan se toisen YYA osapuolen arsenaali olisi pitänyt sijoittaa sodassa ja Haapsalun kentälle olisi mennyt ainakin laivue. Tosin YYA sopimuksen suurempi osapuoli oli varmaankin suunnitellut satojen koneitten käyttöä myös YYA sopimuksen pienemmän osapuolen kentillä suuren kriisin eli kolmannen maailmansodan aikana. Tämä ihanuus suomalaisilta jäi kokematta. Suoritimme kentällä kiihdytysajon käytettävissä olevilla toimivaltuuksilla. Pari bemarkuljettajaa jäi katsomaan taisteluajoneuvomme aloittaessa hitaan mutta varman kiihdytyksen kahden kilometrin päässä hämmäyttävää kentän toista päätä kohden. Nopeusmittari saavuttaa maagisen 100 km/h rajan. Talla pohjassa ja viisari nousee lukemaan 110 km/h. Alamme huolestuttavasti lähestyä kentän päätä ja aika siirtyä operaation seuraavaan vaiheeseen jottei tule todellista mahalaskua. Vauhti hiljeni ajoissa ja kaartelimme alueella hieman ennen pysähdystä hajonneen näköisen kaksikerroksisen tiilirakennuksen viereen. Teimme tutustumisen sisätiloihin. Huomasimme jo yhden rakennuksen perusteella paikan sopivan paljon paremmin kaupunkitaistelukoulutukseen kuin varta vasten

Santahaminaan rakennetut paikat. Täällä oli myös käytännössä harjoiteltu. Seiniä oli räjäytelty ja romua oli lattialla kuten tositilanteessa. Värikuulaleikeissä tiloja oli myös käytetty. Kävi kateeksi Haapsalun reserviläisiä kuinka voivat harjoitella todellisuudenmukaisessa taistelupaikassa.

Siirryimme kaupungin keskustaan. Historiaan tutustuttaessa ehdoton ykköspaikka Haapsalussa on linna. Linnan vallit ja muurit ovat Suomessakin tiedossa. Eräs retkeläisistä laittoi Suomeen paikan koordinaatit ja pian tuli kännyyn P. Mustapään runo.

HAAPSALUN VALKEA NAINEN

Me tulemme Ristin metsästä lävitse Läänemaan.
Me istumme Haapsalun valleille iltaan vaaleaan.
Me kuulemme äänen sorinaa. Me näemme yllämme kuun,
joka sarvilyhydillä vilkuttaa vanhaan Haapsaluun.

Ja pienet neidit vaeltavat teitä puustikon,
joka rauniolinnan ympärillä syyssuven-vehmas on.
Ja kun me nostamme katseemme, näemme hämmästyen
linnan tuuliviirin päässä oudon linnun sen -

Oi, kuule, nuori neiti, luen selvästi kohtalos:
tulet onnelliseksi, jos kuolet, ja onnettomaksi, jos
elät rinnallani. Sillä olen Poika Onneton!
Minun sydämmessäni kaippuu tuntematon on.

Me lähdemme ääneti valleilta ja liitymme vaeltaviin.
Minä tunnen käsivarrestasi, että nyhkytät niin
kuin elämän olisit kadottanut. - Nainen valkoinen
on noussut kappelin ikkunaan armoa rukoillen.

Ja laaksossa huilu valittaa. Niin yksin se valittaa
ja kertoo Haapsalun valkean naisen kauhutarinaa.
Hän rakasti munkki-ritaria. Ja kiinni muurattiin
hänet säälimättä linnankirkon Marian-kappeliin.

(P. Mustapää)

On näemmä osattu olla julmia aiemminkin. Runo perustuu tositarinaaan. Tarua lienee, että muuriin muurattu nainen kummittelee syyskuutamolla. Linkki Haapsaluun wikissä ja myös linnasta.

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Haapsalu>

Kävimme syömässä herroiksi ravintolassa ja matka jatkui pohjoista Padisten luostarille, jota oli aloitettu rakentaa jo 1200 luvulla. Teimme maastontiedustelun linnan ympäri. Linnan kaakkoispuolella on kaunis puro. Osa kävi linnan tornissa ja näppäillen kauniita kuvia sieltä. Historiaa riittää Virossa ja onhan siellä valtiaita vuosisatojen varrella riittänyt. Tässä täytyy todeta, että virolaisilla on nyt kahdenkymmenen vuoden kuluessa ollut historiansa pisin itsenäisyyden aika. Alla luostarista wikistä.

http://fi.wikipedia.org/wiki/Padisten_luostari

Suuntasimme kohti Tallinnaa. Matkalla jätimme Madiksen kotiinsa Tallinnan länsipuolelle. Hän tarjosi meille maistiaisia, sieniä säilykepurkista. Hyvältä maistuivat sienenpalaset. Madikselle suuret kiitokset kaikesta. Rein vei retkeläiset satamaan. Siellä hänelle annettiin suuret kiitokset taitavasta taisteluaajoneuvon kuljettamisesta ja hyvästä seurasta. Ilman suurempia seikkailuja lauttaan ja keula kohti kotia. Tosin olimme lähes koko lauttamatkan takakannella ihailen

Suomenlahtea ja tarinoiden maan ja taivaan väliltä. Taivasta koskien tarkennettiin taivaaseen pääsyn kriteeriä jos porttivahti Pietari sitä kysyy. Oikea vastaus on, että uskon Jeesuksen olleen Jumalan Poika ja kuolleen Golgatalla syntieni sovittamiseksi jotta voin päästä taivaaseen. Tosin saattaa olla, että Pietari on ajatustenlukija ja osoittaa sormella kuka pääsee taivaaseen ja kuka joutuu helvettiin.

Uskomattoman paljon ehdimme nähdä ja kokea reilun kahden päivän retkellä. Kiitokset retkeläisten puolesta virolaisille isännille ja Viron yhteysupseeri Sakari Väliahteelle. Oli kerta kaikkiaan unohtumaton retki sukulaiskansamme läntiselle saarelle jossa on vieläkin jälkiä ruotsalaisuudesta.

Tositarinan ylöskirjaamisen toimeksisaaneena
Raimo Hynynen